

maria marian

cum a fost posibil

Maria MARIAN

CUM A FOST POSIBIL?

Editura Virtual

2012

ISBN (e): 978-606-599-902-2

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Cuprins

Prefață	1
Noi îi spuneam Babu.....	3
Jogging cu securitatea.....	8
Restitutio in integrum	12
Greșeli vechi și greseli noi.....	16
Satul moare	19
Vera	24
Radu Prișcu.....	26
Ateism	27
Concursul ratat	30
E mai bine, dar... ..	32
O altă viziune asupra ideii de minoritate în societatea noastră.....	34
Revizionistul.....	37
Robinsonada, sau fedeleșul nostru național.....	41
Amintiri din ședințe de partid	44
Pomul de Crăciun.....	47
Educație socialistă	48
Criterii de partid.....	51
Vizitele lui Ceaușescu.....	54
Marea despărțire	58
Măsuri absurde.....	60
Marea deviere din P.C.R.	63
Ani pierduți.....	66
Denunțul	68
Epilog.....	69

Prefață

Greșeli vechi și greșeli noi

Cartea cea mai recentă „Cum a fost posibil?” a Mariei Marian include în sumar texte dintre cele mai diverse: schițe (specie privilegiată în bibliografia autoarei cu care și-a și sedus cititorii), publicistică, memorialistică.

Dacă în cărțile anterioare, care îi compun o bibliografie consistentă, Maria Marian și-a dovedit preferința pentru schița umoristică, spumoasă, scrisă cu talent, cu prospețime și inventivitate artistică, în acest volum viziunea asupra realității se schimbă.

Autoarea și-a pierdut zâmbetul și seninătatea, a renunțat la intenția de a-i face și pe cititori să zâmbească, relaxați, pentru că li se oferea imaginea unei realități idilice, în care personajele își trăiau viața ca pe o continuă sărbătoare.

De această dată autoarea are tonul grav și responsabil al unui cetățean implicat total în viața colectivității pe care o știe într-un moment de răscruce.

Varianta ei de participare la bunul mers al treburilor cetății este, în acest moment, scrisul, scrisul ca o formă de avertizare asupra pericolelor ce pot apărea, asupra greșelilor care s-ar putea repeta sau care ar putea fi comise în premieră (unul dintre texte are ca titlu *Greșeli vechi, greșeli noi*).

Nimic din ceea ce se întâmplă în jurul ei nu-i rămâne indiferent. Privirea i se mută rapid din prezent în trecut. Ea deplânge maniera în care s-au făcut colectivizarea și naționalizarea, dar semnalează și la ce finaluri tragice s-a ajuns prin aplicarea fără discernământ a soluției „restitutio in integrum”. Retrăiește cu amărăciune atmosfera din ședințele de partid ale anilor ‘50 - ‘60, dar observă că unele dintre deprinderile de atunci au răzbătut, într-o formă stilizată, în viața socială din prezent.

Evocă momente grotești din inițiativele politice ale cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu pentru a aduce aminte că trebuie să rămână permanent bariera pusă în calea tentației care ar putea apărea la unii dintre conducătorii noștri de a împrumuta câte ceva din experiența dictatorilor. Și, pentru că atenția atât a oamenilor politici, cât și a simplilor cetățeni, trebuie să se îndrepte spre altfel de repere, autoarea plasează chiar în deschiderea cărții două schițe de portret care îi au ca subiect pe Babu Ursu și pe Radu Filipescu, doi oameni care și-au învins frica, și-au pus viața ca miză și au protestat, fiecare în felul lui, împotriva sistemului comunist pe care nu mai înțelegeau să-l tolereze.

De asemenea autoarea își declară regretul față de drama elitei intelectualității, exterminate de comuniști, dar constată că nici astăzi intelectualii n-au fost repuși în drepturile firești, ci au, mai degrabă, statutul unei minorități discriminate.

Nu este uitată nici tragedia satului românesc al cărei autor principal a fost fiul de țăran Nicolae Ceaușescu, dar autoarea observă cu mereu aceeași dezamăgire că semnele revenirii la normalitate se lasă și aici prea mult așteptate.

Trecutul comunist al României și prezentul confuz stau permanent față în față, pentru că, crede autoarea, umbra întunecată a trecutului nu s-a retras încă, obsedanta ei prezență amenință prezentul și chiar viitorul țării.

Cu această carte Maria Marian își face, în mod explicit, datoria de cetățean care, reflectând permanent la problemele colectivității, ar dori să-i atragă la reflecție și pe indiferenții care nu consideră că este profitabil să pășească dincolo de perimetrul propriilor lor interese și nu fac nici măcar efortul de a înțelege în ce fel de lume trăiesc.

Dacă ar exista un curs de calificare pentru a se obține calitatea de cetățean - și în România ar trebui să existe - cartea Mariei Marian și-ar avea locul în bibliografia obligatorie a acelui curs.

Domnița Ștefănescu

Noi îi spuneam Babu

Așa se botezase el când a început să vorbească. Așa l-am plâns când i s-a închis pe vecie gura pentru că n-a vrut să spună ceea ce i se cerea. Babu nu putea spune ce voiau alții. Era un inocent cu păreri proprii, cu încredere în oameni, cu convingeri adânci în ideile democratice.

Avea un suflet delicat și zbuciumat.

Sfârșitul inocenței lui a venit în clipa în care i s-a cerut să denunțe. Când i s-a cerut să facă rău prietenilor, să ajute tiranilor să-i închidă, să-i chinuie, să-i amenințe, să-i piardă.

Sfârșitul inocenței lui, durerea că ar putea face rău oamenilor i-au grăbit dispariția, au precipitat lucrurile. Tiranii n-au mai avut răbdare. Au înțeles că nici o amenințare nu-i va ajuta să obțină prin Babu noi victime. Și s-au răzbunat pe dârzenia lui, care n-a cedat nici în fața morții.

Se temeau de el și când era mort. La incinerarea lui, ca să nu vină lumea, securitatea a umplut incinta crematoriului cu un ansamblu de dansuri naționale, flăcăi îmbrăcați în zeghe albe, fete cu maramă...

Era prieten cu soțul meu. Eram prieteni și colegi de facultate cu sora lui - Georgeta Ursu-Berdan și cu soțul acesteia.

Nu ne văzuserăm câteva luni, când citim într-o zi un ziar care anunța dispariția ing. Gh. Ursu. Am sunat imediat la sora lui și am aflat cu stupeoare că era vorba de Babu, prietenul nostru.

Cândva ne vizitase în Germania, unde soțul meu conducea niște șantiere de construcții. Ne-a vizitat odată cu actrița Silvia Popovici, iubita și regretata noastră prietenă, care, de asemenea, era într-o delegație în R.F.G.

Am petrecut vreo două zile grozave, cu doi oameni minunați, schimbând amintiri. Numai un moment a fost mai dificil, când într-un schimb haios de bancuri, Babu a spus: „Știți parafrazele la «Caligula imperator»? Prima era: Caligula imperator și-a făcut calul senator - Petru Groza, mai sinistru, și-a făcut boul ministru; și a doua: «Caligula imperator și-a făcut calul senator, nenea Nicu mai galant și-a făcut iapa savant». Întrucât mai erau de față câțiva colaboratori ai soțului meu dintre care nu știam care are mai mult haz și va transmite și acasă bancul, ne-am uitat cam speriați unul la altul, iar Silvia, soție de demnitar la ora aceea, am crezut că leșină de spaimă.”

După o ședință celebră în care N. Ceaușescu a uimit și a umilit întreaga tagmă a constructorilor și arhitecților, dispunând soluții tehnice fanteziste și prohibitive financiar, s-a transmis în emisiunea Monicăi Lovinescu - dacă îmi aduc bine aminte, în orice caz la Europa Liberă, nesemnată, un fel de „mea culpa” a unuia dintre participanții la acea ședință. În sală fuseseră circa 3.000 de oameni. Pentru a se afla cine a trimis scrisoarea, fiecare a fost ulterior „însoțit” și mai târziu s-a aflat că Babu fusese autorul scrisorii. El își făcea notițele în jurnalul lui, după amiaza, după ce lua prânzul la cantina institutului. A fost și el „însoțit” câteva luni, apoi i-au descoperit notițele, l-au chemat să dea socoteală, și timp de 3 luni, zilnic, a tot scris, de data asta pentru memoria securității.

Sora lui ne-a spus că în scurtul răgaz ce l-a avut între prima „invitație” și percheziție el a rupt din jurnal câteva file care ne-ar fi incriminat și pe noi, în care povestise ce bine și ce haios petrecuse în Germania, cu noi, cu Silvia și cu ceilalți colaboratori și ce bancuri se spusese. Asta, ca să-și ferească prietenii de vreo complicație. În caietele lui, apărea ca laitmotiv „dacă-aș avea o pușcă, i-ași împușca pe Ceaușești”. Alte mari păcate nu mărturisea el, dar arestarea nu se putea face pentru ura împotriva lui N.C. Asta nu se spunea. Despre el trebuia să se știe că-l iubește lumea așa cum se spunea în lozinci. Cu greu i-au găsit o „ilegalitate în regulă”: câțiva dolari într-o carte, rămași de la o excursie, mărturisiți de el în caiet. L-au arestat, apoi i-au dat drumul, i-au dat și caietele înapoi, cu filele despre N.C. rupte. A plecat în concediu la mare și, în acest timp, un prieten, Camilo Bociu de la Europa Liberă, o tot întreba pe soția lui unde este el, ea le spunea că e liber și e la mare, ei nu credeau. Ce s-a petrecut în timpul acesta încă nu se știe, dar, până la urmă, la sosirea lui, s-a făcut arestarea definitivă. Cu caiete cu tot.

*
* *

Era prietenul multora dintre noi.

Era iubit și respectat deopotrivă.

Era un om liber. Spunea ce voia, mergea unde-i plăcea, călătorea des, singur sau cu Sorana, soția lui. Din nefericire nu a obținut niciodată aprobarea de a lua cu el, în voiajul său european, vreunul dintre copii. Astăzi, Andrei și Olga, copiii lor, locuiesc în America.

Fuse un elev strălucit, care lua toate premiile la concursurile de matematică, de poezie, de română, de cultură generală, de muzică. În orice făcea era profund, îi era străină superficialitatea, avea o memorie ieșită din comun, care îl ajuta să prindă și să desfășoare complex cunoștințele din orice domeniu.

În profesione, ca proiectant în construcții era un inginer de elită. Nici una din construcțiile proiectate de el nu a suferit la cutremure, nu a manifestat deficiențe. Era poet, prozator, trăia muzica, o consuma cu lăcomie, în orice domeniu de artă era acasă, își nota cu minuțiozitate concertele, piesele de teatru, filmele și excursiile, întâlnirile cu oameni deosebiți și discuțiile remarcabile. Memoria lui, strânsă într-un jurnal de zeci de caiete și în câteva cărți de poezie și de proză, reprezintă moștenirea lăsată copiilor lui, nouă, prietenilor, colegilor, oamenilor din țara asta, poate din lume de către cel care a fost martirul Gheorghe Ursu, naivul stegar al libertății în care credea, în care a crezut până la moarte. În ultima vreme a vieții devenise un revoltat, mai ales în epoca ceaușistă, când el, maturizându-se, nu mai putea admite, cum, de altfel, nu a admis niciodată dominația, teroarea, interdicțiile - motiv pentru care în 1949 fusese exclus din mișcarea tineretului socialist. Era un om liber care a preferat să moară decât să renunțe la dreptul lui la libertate. Nici o clipă nu a abandonat speranța că omenia nu a dispărut. În prima tinerețe făcuse parte din categoria de tineri - mai exact,

adolescenți, intelectuali umaniști seduși de ideologia marxistă, care, arborând ideile nobile ale revoluției franceze s-a îmbrăcat în haina celor nedreptățiți de viață și o întreagă epocă istorică a servit ca suport demagogiei leniniste, ideologie care a sperat că la adăpostul inocenței intelectualilor occidentali va putea converti intelectualii țărilor cuprinse de comunism. Obiectivul principal a fost lupta de clasă, înfrângerea rezistenței politice și ideologice, distrugerea acelor spirite superioare care au înțeles de la început caracterul utopic al marxismului. Ca o consecință pericolul ca utopia să se transforme în crimă atunci când la cârma societății s-au instalat impostura, incultura, ambiția oarbă, interesul meschin. Experiența Falansterului de la Scăieni, eșecul comunismului instalat de Mao Tze-Dun în deceniul 3 al secolului trecut sunt numai câteva exemple. Iar viziunea lui Orwell a demonstrat capacitatea spiritelor lucide de a intui marele pericol. Chiar Comuna din Paris, despre care Marx a spus că nu era momentul să se desfășoare, dar care lui i-a servit ca un experiment pe care l-a analizat minuțios, trăgând concluzii mai ales negative de care nimeni n-a mai ținut cont, atunci când impostorilor și carieriștilor li s-au ivit ocazia și posibilitatea să ajungă la putere. Fenomenul este specific tuturor societăților aflate în criză și dacă nu există forțe care să se opună distrugerii sociale, aceasta se întâmplă.

Apariția exagerărilor proletcultiste, l-a îndepărtat și pe Babu de ideile care îl animaseră în tinerețe. Cum nu se mai putea exprima liber, a început să-și noteze impresiile, amintirile, avea vreo 60 de caiete. Nimănui nu le arăta, nimeni nu știa ce scrie în ele, până l-a descoperit securitatea.

*
* *

Ființa lui Babu a fost o îmbinare fericită a două ramuri de oameni valoroși: țăranii din Albac și iudeii din Moldova. Dacă ar fi fost evreu, se revendica după mamă. Fiind român era urmașul tatălui. De la ambii părinți a moștenit omenia, curajul, dragostea de semeni și mai ales nevoia de cultură. Casa lor, o casă de mari intelectuali, a oferit copiilor, lui Babu și sorei lui, precum și colegilor acestora un mediu propice studiului, informației, curiozității științifice și culturale. Babu făcea efectiv parte din elita intelectuală a orașului dunărean Galați.

Părinții lui veniseră din Soroca. Erau refugiați după cedarea Basarabiei. În Soroca, tatăl lui, doctorul Ursu, fusese un om de mare vază, iubit de cetățeni. În curtea spitalului din Soroca se afla, până acum câțiva ani, un bust al lui, în semn de mare respect. Doctorul Vasile Ursu s-a născut în 22 noiembrie 1885 în orașul Galați. Mama, Margareta Ursu, s-a născut la 23 aprilie 1898 în județul Bistrița-Năsăud. Ambii părinți, medici chirurgi, și-au profesat meseria la spitalul din Soroca, începând cu anul 1924. Aici s-a născut Babu - Ursu Gheorghe Emil, la 1 iulie 1926. Trei ani mai târziu, la 14 martie 1929, s-a născut sora lui, Tuța-Georgeta, căsătorită Berdan.

În cartea lui Nicolae Bulat din Soroca, doctorul Ursu este descris ca „un boem, cu lavalieră, cu pipă, cu pălărie cu boruri largi, cu o înfățișare de pictor sau de scriitor.”¹

¹ Nicolae Bulat - File de istorie, pg. 298, Ed. Arc 2000, Soroca.

Babu a urmat școala primară la Soroca, între 1932-1936.

Între 1936-1941 a urmat primele clase de liceu la Soroca, iar între 1942-1945 a continuat la liceul V. Alecsandri din Galați, unde s-a mutat toată familia. Între 1945-1950 a urmat cursurile Institutului Politehnic din București - Facultatea de Construcții.

Odată cu alți tineri evrei, Babu a debutat în literatură, la *Ecoul*. A publicat sub pseudonimul G. Anton medalioanele literare: Jules Verne și Jean de Meung.

Sub propriul nume a debutat în 1946 la *Lumea*, condusă de G. Călinescu. La *Ecoul*, Miron Radu Paraschivescu, Virgil Ierunca și Ion Caraion protejau tinerețea, mai ales pe cea evreiască. Clasa culturală din România era solidară cu populația evreiască. Deși ideologia oficială era infestată de antisemitism cultura adevărată, europeană, umanistă, a continuat. *Ecoul*, *Vremea*, *Gluma* găzduiau literatură adevărată, umor universal: Valentin Silvestru (Mariol), Victor Bârlădeanu (Victobar), Dan Grindea (Dinu de pe Bulevard).

Adevărata intelectualitate românească a rămas întotdeauna pe poziție umanistă, nu a cedat în fața presiunilor extremiste.

Sub presiunea politică, Patriarhul Nicodim își dăduse demisia, refuzând în acest fel să suporte atitudinile ce se impuneau bisericii, fasciștii apărând ca fanatici ai religiei creștine și comițând faptele specifice fanaticilor.

Demisia patriarhului a zguduit întreaga clasă politică și întreaga intelectualitate. Încă de atunci, a început, discret, prigoana împotriva intelectualității.

Babu n-a reușit, n-a admis niciodată că lucrurile stau atât de rău. N-a crezut că se ascultă convorbirile telefonice, n-a crezut că suspecții politici sunt urmăriți, a fost, până la sfârșitul vieții, un copil care refuza să devină adult.

La ultima plecare în străinătate, după obișnuitele refuzuri, a cerut audiențe peste tot, și la ultima audiență i s-a cerut să dea o listă cu prietenii care ar dori să-l gireze. I-a întrebat pe unii dintre ei ce ar putea însemna aceasta, Iordan Chimet l-a întrebat cum de nu înțelege, cum de nu știe în ce capcană pot fi atrași cei de pe o asemenea listă. Oamenii obișnuiți să găsească, unde n-ar trebui, diverse păcate, au spus că plecările lui Babu în străinătate ar fi fost înlesnite de unele colaborări cu organele de securitate, că altfel nu ar fi putut procura nici vize, nici banii necesari pentru călătorii.

Care era realitatea: Babu avea un unchi în Elveția, mare amator de sport, care voia să știe tot ce se petrecea în mișcarea sportivă românească. Babu colecționa *Sportul Popular*, îi trimitea unchiului câte un pachet, iar acesta îi trimitea 100\$ de fiecare pachet.

În ultima parte a vieții, a fost șef de proiect la unul din cele mai mari institute de proiectare din țară. Între altele blocurile de locuințe de pe faleza de la Tulcea au fost integral proiectate de el.

Cei mai apropiați dintre prieteni, cu care avea discuțiile politice de bază, erau: Geo Bogza, Mirel Ilieșiu, Iordan Chimet, Nina Cassian, Anatol Vieru, Radu Cosașu, Radu Albala și soția acestuia. Reușea în același timp să-și facă și dușmani, dintre oamenii fără caracter, incuți, îngâmfați, meschini.

A fost un veac în care lumea își pierdea fidelitatea, divinitatea, în care marile idei au fost compromise, omul superior a fost supus sau distrus.

Babu nu a făcut declarațiile solicitate de securitate. A fost solicitat întâi elegant, să ajute securitatea să clarifice statutul unor „intelectuali care fac rău statului”. Apoi să explice unele lucruri din jurnal. Apoi i-au dictat o declarație pentru declanșarea unui proces public. Cât a mai fost încă liber, a căutat-o pe sora lui și pe Iordan Chimet și le-a spus că probabil nu-i va mai vedea, că el nu poate semna așa ceva, că a și spus persecutorilor lui că nu poate să facă rău, un rău necuvenit, prietenilor săi. I-a rugat să-i anunțe pe prietenii lui despre intenția securității.

Au urmat amenințările, apoi iar un răgaz pentru a-l determina să cedeze, iar amenințări, că se poate întâmpla un accident, apoi direct că riscă închisoarea și chiar moartea.

Și au urmat toate.

Plecarea Ninei Cassian s-a petrecut după ce a fost arestat Babu, când apăruse pericolul ca toți prietenii lui Babu să fie arestați.

Din închisoare n-a mai ieșit niciodată viu. Peste trei luni a fost chemat fiul lui, Andrei, să-l ia, mort și autopsiat. Nu i s-a permis să ia legătura cu medicii, nici cu autopsierii, nu se știa exact cauza morții, cea declarată a fost infarct.

Procesele intentate de fiul lui, lupta pentru aflarea adevărului, pentru obținerea caietelor lui Babu, continuă și par să nu se termine niciodată, iar torționarii continuă să fie liberi.

Jogging cu securitatea

Prin fiul nostru care a fost coleg la sport, polo pe apă, în anii 70, cu frații Filipescu, am avut șansa să-l cunosc pe Radu Filipescu și familia lui.

Radu Filipescu este unul dintre eroii rămași în viață după detenția executată la Aiud și în alte închisori celebre din țară.

Tânăr inginer, fiu de intelectuali, cu stare materială bună, cercetător științific având toate posibilitățile de promovare, indiferent de sistemul politic sau economic, Radu a devenit de la începutul vieții sale sociale active un om al dreptății, al libertății și al democrației, un model pentru orice tânăr cu demnitate.

Despre Radu Filipescu s-a scris mai ales în legătură cu moartea lui Babu Ursu omorât în închisoare în aceeași perioadă în care Radu era închis și torturat. Dar personalitatea lui, curajul în fața morții, asumarea întregii responsabilități a unei ample acțiuni anticomuniste, candoarea cu care a întâmpinat tirania, ar fi trebuit să facă subiectul unei cărți de istorie. Toți cei ce-l cunosc pe Radu au multă admirație pentru biografia lui, care este un exemplu de „normalitate de tip superior”², așa cum caracterizează Ana Blandiana atitudinea lui Radu Filipescu față de politica ceaușistă. Deși mulți au fost impresionați de viața lui Radu Filipescu, un autor german, mai prezent și mai atent față de viața politică din România, a scris despre acest personaj de adevărată legendă un roman, pe care îl putem considera într-adevăr o carte de istorie. Este vorba de cartea „Există lucruri care trebuiau făcute” de scriitoarea Herma Köpernik Kennel. Cartea cu titlul decupat dintr-una din declarațiile lui Radu, care considera normal să ne opunem, să refuzăm, să ne unim contra dictaturii, a fost tradusă de Nora Iuga, prefațată de Ana Blandiana și publicată în 1998 la Editura Universal Dalsi sub un alt titlu, sugerat tot de Radu „Jogging cu securitatea”. El se gândea la faptul că nici după eliberarea din închisori, nici când făcea jogging, nu scăpa de supravegherea securității, următorii fiind obligați să facă efortul de a-l secunda, alergând după el pe străzile din București, fără să știe că el fusese sportiv, campion în echipa de polo de la Dinamo. Lansarea cărții a fost făcută la Târgul de carte de la Leipzig, în prezența autoarei, a traducătoarei, a Anei Blandiana - prefațatoarea și a eroului însuși, Radu Filipescu. Lansarea a fost reluată la București, cu participarea autoarei și a lui Radu Filipescu, în mai multe locuri, între care și la liceul german. Totul a fost bine, și ar mai fi fost normal să continuăm dezbaterile în școli pe tema aceasta a unui erou-model, mai ales că elevii, copiii nu cunosc istoria acestor vremi. Unul dintre cei de la școala germană a întrebat candid: „Dar de ce a trebuit ca Radu să facă aceste sacrificii?” De unde este evident că și noi trebuie să facem ceea ce trebuie făcut - ca să parafrazăm primul titlu al cărții - pentru ca efortul să nu fi fost zadarnic, pentru ca lucrurile să nu se repete, pentru ca tinerii să știe să apere libertatea, drepturile, democrația.

² Ana Blandiana - „Onestitatea ca armă” - prefață la „Jogging cu securitatea” - Herma Köpernik Kennel - Editura Universal Dalsi - 1998.

Radu Filipescu s-a născut la 26 decembrie 1955 la Tg. Mureș. Fratele lui, doctorul Doru Filipescu, s-a născut la 9 mai 1954 .

Părinții, doctorul Zorel Filipescu, născut la Sighișoara, era șeful celei mai bune secții de reanimare din țară, Președintele Societății Române de Anestezie și Terapie Intensivă, vicepreședintele Fundației Mondiale de Anestezie. Importanța personalității sale nu i-a împiedicat pe acoliții securității să-l elimine din spital în anul 1986, să se răzbune pe el din cauza cerbiciei lui Radu, care n-a cedat la nimic, care și-a menținut demnitatea.

Dintr-o veche familie de intelectuali progresiști, doctorul Zorel Filipescu fusese și el arestat în primăvara anului 1948, când sprijinise o grevă studențească.

Mama - Carmelita Filipescu - este născută tot la Tg. Mureș, în 1924. Locuiau în București - Piața Alexandru Sahia - nr. 3 și aveau o vilă la Snagov, în apropierea palatului lui Ceaușescu. Pe lângă acțiunile anticomuniste ale lui Radu, familia doctorului Filipescu mai era persecutată și din cauza vilei din Snagov. De câteva ori a primit somație să-și dărâme sau să-și vândă casa, au avut și câteva procese, doctorul a făcut infarct, dar n-a cedat în fața aroganței familiei Ceaușescu. I-a incomodat cât au trăit.

Radu, nemaisuportând situația de mizerie în care se trăia în țara noastră, s-a hotărât să întreprindă ceva pentru alungarea familiei Ceaușescu, pe care o considera cea mai vinovată de dezastrul social și economic al țării noastre.

A inițiat tipărirea unui manifest care chema populația la întruniri de protest față de situația existentă. A tipărit un număr de peste 10 mii de manifeste și, împreună cu prietenul său Eugen Negru-Radu, le-a plasat în cutiile poștale în ianuarie 1983. După ce a fost prins, pe 7 mai, a luat asupra sa întreaga vină, dacă vină era aceea că voia mai mult bine pentru poporul din care făcea parte. În ziua în care a fost arestat era Paștele ortodox, familia îl aștepta să sărbătorească împreună dar în locul lui au venit două Dacii și mai mulți ofițeri care i-au anunțat că Radu este arestat pentru acțiuni antistatale și au percheziționat peste tot. A suferit toate avaturile închisorilor, a ajuns la Aiud, unde i s-a aplicat regimul de exterminare. Am întâlnit-o pe doamna Filipescu, mama lui Radu, în perioada în care el era la Aiud. Era pierdută și convinsă că n-o să-l mai vadă în viață. Și, fără îndoială, dacă n-ar fi fost solidaritatea față de el, mai ales în planul internațional, el ar fi avut soarta lui Babu Ursu, omorât în închisoare în aceeași perioadă. El spera să poată mobiliza mase de oameni la o acțiune concertată. Manifestele tipărite cereau manifestarea curajului, unitate, în lupta pentru înlăturarea tiraniei, care devenise idealul tot mai multor oameni.

Presiunile din cei trei ani cât i-a petrecut în închisori, mai ales la Aiud, tratamentul inuman, frigul, foamea, i-au slăbit încontinuu sănătatea.

Palid, cu pielea de pe mâini și de pe față crăpată, avea nevoie de îngrijiri medicale. Tatăl lui, doctorul Filipescu, făcea cereri în acest sens către autorități. La Europa Liberă erau tot mai frecvente

știrile despre starea sănătății lui Radu. Doi foști colegi ai fratelui lui, doctorul Doru Filipescu, aflați acum în America, Florica și Doru Iancovici, au luat legătura cu un senator american care participase la tratativele dintre SUA și România în vederea acordării *clauzei națiunii celei mai favorizate*, și care a reușit să condiționeze aceasta de eliberarea lui Radu. Elevii de la liceul „Le Pave” au depus liste cu peste 1000 de semnături pentru eliberarea lui Radu. Acțiunea elevilor de la „Le Pave” a fost amplu mediatizată la Europa Liberă. Grupul de conducere de la Amnesty International a editat un afiș demascator al lipsei de libertate de exprimare din România, afiș care a fost trimis prin poștă și unor autorități din țara noastră. În urma atâtor intervenții, Radu a fost adus la spitalul penitenciarului. Aici el a încercat să spună că nu numai el, ci și ceilalți deținuți suferă de foame și de frig. Rezultatul a fost izolarea lui, apoi transferarea într-un vagon cu deținuți de drept comun, către Jilava. Atât detenția cât și transportul s-au făcut în condiții total inumane. Radu n-a vrut niciodată să denunțe tratamentul dur, cruzimea la care a fost supus de către anchetatorii și de către turnătorii pe care i-a cunoscut, mai ales pentru a nu descuraja pe cei ce i s-ar alătura în lupta lui cea dreaptă. Pentru el nu erau importanți cei care executau teroarea. Important era sistemul, care reușea să recruteze pe cei mai răi pentru a-i ostraciza pe oponenții săi. Intervențiile și presiunile organismelor democratice interne și internaționale au determinat autoritățile române să-l elibereze pe Radu Filipescu, după 3 ani de închisoare din cei 10 la care fusese condamnat. Bucuria părinților, a fratelui, a logodnicei sale Daniela și a tuturor care îl iubeau pe Radu și doreau să-l vadă eliberat și, mai ales, în viață.

Bineînțeles că Radu și-a continuat lupta, încercând tot timpul să mobilizeze oamenii la acțiune unitară, la manifestări de stradă. Nu putea și nu voia să accepte ca familia dictatorială Ceaușescu să-și continue dominația. Era în stare să se expună și chiar să-i execute cu mâna lui. A plănuit să organizeze un Referendum. Cei care erau împotriva lui Ceaușescu urmau să se întâlnească în Piața Sf. Vineri, în locul în care se aflase biserica Sfânta Vineri demolată de Ceaușescu, iar cei care îl susțineau pe Ceaușescu să se adune pe bulevardul Victoria Socialismului. În octombrie 1987 a răspândit câteva manifeste și a transmis această informație și la Europa Liberă. Era în perioada în care a avut loc și demonstrația muncitorilor de la Brașov. Securitatea devenise mult mai agresivă și violentă. Radu a fost arestat pe 12 decembrie și ancheta a fost cât se poate de dură. Bătaie până la limita răbdării, pe palme, pe tălpi, pe spate. Radu a inventat o poveste pe care maiorul Trașcă a încercat să o verifice. După 10 zile a fost eliberat. În străinătate protestele pentru încarcerarea lui deveniseră mult prea puternice. Era 22 decembrie 1987. Radu s-a gândit că un astfel de regim nu poate fi răsturnat decât cu ajutorul armelor. Își făcuse un plan și încerca să-și procure cu un prieten o pușcă Dragunov. Arestarea a venit din nou. Iar evenimentele din decembrie 1989 l-au găsit din nou în arest, pentru aceeași cauză, cu aceeași speranță.

Radu Filipescu este, așa cum spunea Ana Blandiana în prefața cărții Hermei Kennel, un model care ar trebui prezentat tinerilor, ca un personaj de basm, ca un Făt-Frumos cu mii de calități

care luptă singur împotriva unui monstru infinit mai puternic decât el, pe care îl învinge, așa cum numai în basme binele învinge întotdeauna răul.

Iar în prezent, în viața de zi cu zi, Radu Filipescu manifestă aceeași „normalitate de tip superior” și, dacă îl întrebi despre acțiunile sale pline de risc și despre suferințele îndurate, îți răspunde cu modestie că erau „lucruri care trebuiau făcute”. Ca și cele pe care le face azi.

Între altele, este cercetător științific, inventator, una dintre invențiile sale a fost premiată cu aur la expoziția mondială de inventică de la Bruxelles. Invențiile le produce și le exportă în Australia și America, prin firma sa Parrot Invent.

Este Președintele Consiliului de Administrație al Grupului de Dialog Social.

Este Președintele Asociației Revoluționarilor fără Privilegii.

Este membru în Comisia Prezidențială de investigare a Comunismului.

Și mai ales, este un om care nu-și face o glorie din meritele sale și poate reprezenta un model de urmat pentru orice tânăr care se respectă.

Cartea Hermei Kennel ar merita reeditată, introdusă în programele școlare, trimisă în toate bibliotecile și ar trebui organizate mereu discuții cu elevii pe tema curajului, pe tema demnității, pe tema modelului uman și pe tema luptei anticomuniste. Despre aceasta este necesar ca tinerii să fie mai bine informați, pentru a avea garanția că societatea va fi ferită în viitor de pericolul întoarcerii la practici politice de genul fascismului și comunismului, aduse la putere de forțe dictatoriale, de interese obscure, meschine, antiumane, acceptate adesea și chiar susținute de unii din ignoranță și din lipsa educației democratice.

Restitutio in integrum

Orice lege apare odată cu infracțiunea la care se referă și dispare odată cu aceasta. Până acum la noi nu prea au existat infracțiuni care să fi dispărut, deci, nici legile aferente.

Ideea formulată atât de sugestiv în latină - limba maternă a tuturor legilor - este o excepție de la regulă. Nu a apărut când s-a comis raptul, ci atunci când s-a permis dezvăluirea lui publică și a devenit posibilă încercarea de a corecta nedreptățile sociale provocate de el.

Raptul s-a manifestat sub diferite forme și de către diferiți infractori mascați sub culori politice și partide aflate la putere și care le confereau un statut oficial și dreptul la „partea leului”. În cazul Adinei Arsenescu: casa lăsată de tatăl ei, omorât de legionari, i-a fost confiscată de aceștia, fără nici un fel de forme. De la aceștia a trecut în administrație publică, dictatura comunistă a preluat-o tot fără forme și a instalat acolo o primărie, iar după 1990 Adina care în jumătatea de secol care a trecut și-a făcut un apartament de 2 camere, s-a gândit că ar avea dreptul să-și ia totuși înapoi casa făcută de tatăl ei ca zestre. Căsătoria ei se consumase cu soțul cu tot, era singură, văduvă, bătrână. Când s-a prezentat cu încredere la autorități să-și revendice proprietatea, funcționarii s-au crucit văzând că o persoană atât de firavă și de în vârstă pretinde o asemenea casă. În capul lor nu prevala dreptul ei, ci alte principii de echitate, printre care - de ce ea și nu noi?

Toți anii de după 1990 și i-a consumat bătând tribunalele, plătind avocați, a și câștigat de câteva ori dar a apărut „recursul în anulare” care i-a frustrat pe mulți și pe ea de dreptul lor de proprietate. Acum a câștigat. La ce-i va mai folosi? La 85 de ani, bolnavă, cu voce stinsă își formulează ultima dorință: dacă va câștiga, să fie făcută o fundație cu numele tatălui ei, Victor Iamandi. Dacă nu, nu. Încearcă încă să înțeleagă cum o idee poate fi frânată și chiar compromisă de funcționari, de birocrație.

Cu câteva zile în urmă, un ziar anunța decesul scriitoarei și traducătoarei Adina Arsenescu - care - spunea anunțul - a luptat cu prea multe greutăți pentru ființa ei delicată.

La plecarea în străinătate, unde emigrase soțul ei, Laura Creangă a fost silită să vândă statului pe suma de 40.000 lei, jumătate din apartamentul care costase 300.000. Cealaltă jumătate fusese confiscată la plecarea din țară a soțului. După 1990, au început și ei lupta pentru a obține restituirea apartamentului. După ani de procese câștigate și pierdute în baza aceluiași legi, i s-a restituit jumătatea soțului, care fusese confiscată la emigrarea acestuia.

- Partea dumitale a fost vândută, nu confiscată.
- Am fost obligată să o vând, altfel nu mi se elibera pașaportul.
- Nu are importanță. Ați luat bani. De ce nu ați donat-o statului?
- Am făcut ce mi s-a spus. Iar un teren din Sinaia l-am donat și tot nu mi se restituie.
- Mai faceți și dumneavoastră un proces - o sfătuieste concesiiv funcționarul.

A mai făcut un proces pe care l-a câștigat. La câteva luni după ce a murit.

Tina Kulibin a câștigat procesul de restituire a casei părintești după 6 ani de eforturi. Era fericită. Ne bucuram cu toții pentru ea și familia ei. A înfiat o fetiță, că ea și soțul ei își doriseră dar nu au avut copii.

A montat schele, a aranjat fațadele. Când nu se mai aștepta nimeni, a apărut „recursul în anulare”. Una din cele două întreprinderi care gestionau casele naționalizate vânduse chiriașului care deținea apartamentul principal, Tina și familia locuind la demisol.

A urmat alt proces. Între timp, Tina a făcut parkinson și a murit.

Violeta Mihăilescu a fost o femeie de o frumusețe răpitoare dintr-o familie bogată de boieri din Craiova. Imediat după căsătorie, soțul și tatăl ei au fost arestați și deportați în Dobrogea, ea a fost scoasă din casă, zeci de ani a locuit împreună cu mama ei într-o mansardă. N-a înțeles niciodată ce se întâmplă, toți prietenii și toate rudele ei erau în aceeași situație, toți încercau să se adapteze. Ea se mulțumea cu puținul pe care îl obținea ca dactilografa poliglotă, își ascundea cât putea originea socială, era permanent în pericol să cadă pradă șefilor imorali și afemeiați, era, practic, fără apărare în fața vieții. După vreo 10 ani a aflat că soțul ei a murit într-un accident de muncă în primul an de detenție. Habar nu avea că de atâta vreme era văduvă. Tot timpul sperase să-și revadă soțul care o adora și pe care îl iubea. Nu putea să creadă că nu-l va mai vedea, că ochii lui pentru care nu mai exista nimeni în afară de ea, a căror privire o încălzea, îi dădea siguranță, nu vor mai fi. Ochii lui i-au rămas în suflet toată îndelungata ei viață tristă și chinuită. După 1990, deși foarte în vârstă, a început și ea să-și caute drepturile. Să ceară moșia și conacul din Craiova, moștenire de la părinți, via de la Valea Călugărească, moștenire de la socri. Avere multă, care cerea cheltuieli, eforturi. De unde forță? De unde bani? Soluțiile le-au găsit avocații. Duc ei procesul, pentru jumătate din ceea ce obțin, iar restul va reveni, după voința ei, unui cămin de orfani.

Și la capătul vieții și al răbdării, așteaptă, bolnavă, în spital, rezultatul procesului, de care ea nu va mai putea beneficia în nici un fel.

Casele care nu au fost restituite au fost vândute pe baza legii 112. Legea asta este din cale-afară de haioasă și a încurcat lucrurile complet. În baza ei, fostul proprietar nu mai este proprietar, statul care devenise proprietar nu mai este nici el, dar și-a păstrat dreptul de a-și lua înapoi proprietatea, iar actualul proprietar este și nu este proprietar. Are toate obligațiile de proprietar - să întrețină, să restaureze, să consolideze - nu trebuie uitat că este vorba de case foarte vechi. Dar dacă nu poate întreține, restaura, consolida, și mulți n-o pot face, fondul de locuințe se degradează, oamenii se chinuiesc să-și plătească sumele exorbitante la întreținere, unora nu le rămân din salarii sau pensii nici bani de mâncare.

Interzicerea vânzării caselor cumpărate în baza acestei legi care te leagă de casă fără a-ți asigura dreptul de proprietate distruge viețile multor oameni și multă avuție națională aproape tot

atât de mult cât a făcut-o și naționalizarea. Dacă actualii proprietari - neproprietari ar putea vinde locuința în care stau ca într-un domiciliu forțat, poate și-ar cumpăra o locuință mai ieftină, care nu le-ar consuma tot venitul, iar cel care ar cumpăra poate ar avea cu ce să întrețină și să restaureze casa cumpărată. Pe când așa, oameni și case sunt sortiți pieirii nu numai din cauza unui posibil cutremur, ci, mai ales, datorită stării materiale proaste.

Inconsecvența guvernanților în privința drepturilor și obligațiilor asociațiilor de proprietari, desele decrete fără instrucțiuni de aplicare, frământările inutile, nerezolvabile, încurcă relațiile sociale, țin în loc societatea și din acest punct de vedere.

Asta, ca să vorbim despre *restitutio* doar în problema averilor.

Dar cei ce au făcut pe nedrept ani de detenție, de domiciliu forțat, care au suferit frustrări nemărginite pentru opinii diferite sau contrare conducerii? Să ne gândim la Babu Ursu, care a fost omorât în închisoare, la Radu Filipescu, care doar printr-o minune nu a fost exterminat. L-am cunoscut pe profesorul Nicolae Mărgineanu la ieșirea din închisoare. După ani de detenție făcuți fără nici o vinovăție, își păstrase bonomia, revenise la viață. Nu cerea să i se restituie ceea ce îi fusese luat. Doar din când în când, întreba:

— Dar cei 16 ani ai mei? Cine mi-i mai dă înapoi?

Sau profesorul Nicolae Balotă, care, după 9 ani de închisoare, și-a păstrat omenia, generozitatea, exemplul de eleganță în vorbe, în comportamente și fapte.

Petronela Negoșianu, scriitoare, dispărută de curând dintre noi, a făcut ani de detenție numai pentru că nu și-a divulgat prietenii care comunicau cu Europa Liberă.

Și atâtea...

Ce păcat că atâtea valori au fost ascunse în temnițe, ignorate, unele pierdute pentru totdeauna. Oare, câștigul celor ce au avut de profitat de pe urma acestor sacrificii a fost pe măsura pierderilor?

Ca și prințul Șerban Ghica (Bani) pe care am avut cinstea de a-l avea cândva oaspete, care, după ani de domiciliu forțat și pierderi imense, era același bonom, prietenos și gata să ajute pe oricine.

Vorbind cu o fostă colegă despre necesitatea acestor restituiri, mi-a spus plictisită:

— Of, ce m-am săturat de atâtea restituiri. Nu mai încetăm cu scormonirea trecutului.

— Bine, dar nu trebuie să se știe?

— Da' știm destule!

— Dumneata știi? Eu nu știam. Copiii mei nu știau. Trebuie să aflăm, să aflăm.

— La ce folosește?

— Să nu se mai repete.

— Da' ce mare lucru s-a întâmplat?

— Cum, ce mare lucru? Au murit oameni, au pierdut ani în detenții nemeritate, au pierdut averi. Națiunea noastră a fost păgubită de atâtea valori umane.

— Au murit și înainte de război.

— I-am plâns pe toți care au suferit nedreptăți. Sunt eroii noștri mai importanți sau mai puțin importanți, dar au suferit în timp ce noi am trăit mai mult sau mai puțin normal, neavând habar de durerile lor.

— Dacă am putut trăi liniștiți alături de atâta suferință, de ce trebuie să ne mai tulburăm acum?

Unii vor să uite sau să nu afle. Își vor conștiința curată. Știu că nu o au. Indiferența este la fel de culpabilă ca și crima la care asigti. Iar trecutul nu iartă.

Lucrurile trec, unii le uită, alții nu le mai află. Și ar fi păcat să le afle cum le-am aflat noi, printr-o experiență proprie, tristă.

Greșeli vechi și greseli noi

Șansa lui Marx în istorie a constat tocmai în faptul că cei ce l-au studiat, deși nu l-au înțeles, i-au atribuit atâtea sensuri, încât el poate fi mândru. Cred că el n-ar fi fost de acord nici cu revoluția socialistă, nici cu socialismul ce s-a înfăptuit, nici cu variantele de comunism, așa cum n-a fost de acord nici cu Comuna din Paris, deși *post festum* a scris frumos, generos, despre ea, ca despre un experiment interesant, din care se puteau trage mai ales concluziile negative. Dacă s-ar fi întâmplat să trăiască în anii socialismului, el ar fi continuat să analizeze cu *generozitate părintească* greșelile *copilăriei comuniste*.

Generații după generații au fost sacrificate experimentului.

Cei ce au murit pentru ideile comuniste au murit fericiți, convinși că visul lor se va împlini într-o zi, în formele și la nivelul dorințelor lor.

Cei ce au trăit să vadă în ce se poate transforma utopia despre socialism și comunism și-au dat seama că este de preferat un vis nerealizat decât unul spulberat de realitate.

De fapt, pentru cei ce simt nevoia să se dăruiască societății nu prea există soluție. Uităm sau ignorăm cât de nefericit te pot face conștiința, mila, dragostea, faptul că adunăm în noi problemele și nefericirile celor din jur, care se concentrează în noi și ne măresc aria și intensitatea suferințelor. Și în loc să acționăm cu luciditate în sensul rezolvărilor, ne lăsăm copleșiți de sentimente și resentimente, cădem în plasa amănuntelor, albia scurtei noastre vieți se scurge, dispărem fără glorie, lăsând uneori în urmă un trecut dureros, de mase amorfe.

Zilele de derută de după 1990 au rămas de pomină.

Își luau unii altora scaunul de sub fund, ca la circ. Noi nu eram obișnuiți cu așa ceva. Noi aveam o teamă, care putea fi luată drept venerație, pentru șefii politici. Așa ne trecuse viața într-o teamă continuă: de stat, de partid, de securitate, de părinți, de colegi, de foamete. Parcă se năpusteau peste noi o droaie de tramvaie deraiate, care urmau să ne fărâme.

Totuși, lucrurile păreau să se așeze, treptat, într-o matcă binevoitoare. Unii îi spuneau perestroika alții, comunism cu față umană, alții democrație și alții capitalism.

Mare pacoste perioadele de tranziție. Nimic nu e ferm, nimic nu e constant, toți își ascund păcatele invocând lipsa de criterii.

Au trecut și vor mai trece ani ca să se poată repara ceea ce a rămas în paragină în anii de după 1989. Cine mai poate explica dezastrul în care au rămas construcțiile pornite înainte? Bani alocăți acestora s-au consumat fără nici un folos, șefii statului le-au lăsat neterminate de teamă să nu zică lumea că ei continuă construcțiile ceaușiste. Marile consumatoare de materiale, energie, forță de muncă, care produc lucruri nevandabile sau nu mai produc deloc, nu s-au reorganizat, nu s-au desființat, tot de teama șefilor de a nu-și pierde din capitalul electoral. S-au risipit forțe inegalabile, consecințele se